

mgr Roman Kordonskyy

mgr Ewelina Mączka

mgr Roman Tsybulkin

Miejsca odpustowe Kościoła greckokatolickiego na Ukrainie

Wstęp

Kościół greckokatolicki obrządku bizantyjsko-ukraińskiego¹ został przez Pana Boga błogosławiony wieloma miejscami świętymi, w których dokonały się objawienia Jezusa Chrystusa, Najświętszej Bogurodzicy oraz świętych. Znaczącym elementem towarzyszącym cudownym objawieniom były liczne uzdrowienia chorych, które zostały uznane za świadectwo przez wiernych i Kościół. Większość miejsc nabyło odpustowego znaczenia jeszcze w XVII-XVIII wieku.

Do najbardziej znanych miejsc odpustowych w województwie Iwano-Frankowskim należą: *Hoszów* (ukr. Гощів), *Pogonia* (ukr. Погоня), *Kryłos* (ukr. Крилос), Łuczyńce (ukr. Лучинці), *Łypiwka* (ukr. Липівка), katedra pod wezwaniem Zmartwychwstania Pańskiego i klasztor Chrystusa Króla w Iwano-Frankowsku oraz kościół Przeniesienia Relikwii św. Mikołaja w *Fradze* (ukr. Фрага).

W czasach, gdy Ukraina była pod jarzmem komunistycznym wiele świątyń greckokatolickich było niedostępnych dla wiernych, ponieważ ówczesna władza zakazała wszelkich praktyk religijnych w tym kościele². W tym okresie wiele kościołów zabytkowych zostało zniszczonych, a te które przetrwały do dnia dzisiejszego były przekazywane kościołom prawosławnym, czego jednak pozytywnym skutkiem było ocalenie wielu ważnych zabytków. Rok 1991 był przełomowy zarówno dla kościoła greckokatolickiego, jak i Ukrainy, ponieważ państwo uzyskało niepodległość, a religia wyszła z podziemia i osiągnęła status

---

¹ Kościół greckokatolicki obrządku bizantyjsko-ukraińskiego (ukr. *Українська Греко-Католицька Церква*) – większy arcybiskupi Kościół wschodni działający obecnie na terenie Ukrainy oraz wśród diaspory ukraińskiej, uznający władzę i autorytet papieża. Przez wyznawców nazywany jest również Ukrainą Cerkwią greckokatolicką, Bizantyjskim Katolickim Kościołem Ukraińskim, Greckokatolicką Cerkwią Ukraińską lub Ukraińskim Kościołem katolickim. Zwyczajowo jest nazywany Kościołem unickim (nazwa pochodzi od unii brzeskiej w 1596 r.) bądź greckokatolickim. W niniejszej pracy występować będzie skrót - УГКЦ (UGKC) określający Kościół greckokatolicki (Zob. Heydenkorn, 1985, z. 72, s. 113; Pelc, 1990, s. 19).

² Kościoły greckokatolickie były zamieniane na m.in. spichlerze i magazyny. Poniekąd przetrzymywano w nich bydło.

legalnej³. Wówczas nastąpiło ożywienie wielu praktyk religijnych, a w szczególności pielgrzymowania. Należy zasygnalizować, że takie miejsca jak: *Zarwanica* (ukr. Зарваниця), *Uniów* (ukr. Унів), *Krechów* (ukr. Крехів) czy *Hoszów* (ukr. Гошів) – stały się znane na skalę światową, jako miejsca odpustowe, do których przybywają pielgrzymi o różnej narodowości.

Artykuł jest próbą przybliżenia miejsc odpustowych z perspektywy antropologicznej⁴. Choć o nich w literaturze, prasie, radiu oraz dokumentach filmowych wiele zostało napisane⁵, to jednak te miejsca nie doczekały się głębszych analiz. Po przedstawieniu faktów historycznych i danych dotyczących pielgrzymowania, omówione zostaną miejsca pielgrzymowania na terytorium województwa Iwano-Frankowskiego (kiedyś Stanisławów, Ukraina). Te miejsca odpustowe stanowią ogromną wartość duchową w ramach pobożności ludowej i całej wspólnoty kościelnej. Dla wiernych miejsca pielgrzymowania stwarzają możliwość modlitwy i duchowej refleksji.

Zamysłem autorów jest przede wszystkim przybliżenie miejsc odpustowych kościoła grekokatolickiego, sanktuariów uznanych oficjalnie przez Kościół i służących pątnikom jako miejsca nawrócenia⁶, czy duchowego wzbogacenia.

1. Wartości duchowe

Człowiek żyje w świecie przepelnionym wartościami o różnym charakterze - od wartości religijnych, moralnych, społecznych, poznawczych do ekonomicznych. Wartości tworzą określony system, w którym dana osoba dokonuje ich hierarchizacji. D. Dobrowolska podaje następującą definicję wartości: wartością najogólniej zdefiniowaną jest wszystko to, co stanowi szereg przedmiotu potrzeb, postaw, dążeń i aspiracji człowieka. Może to więc być przedmiot materialny, osoba, instytucja, idea, rodzaj działania (*za*: Mariański, Zdaniewicz, 1991, s. 175). M. Nowak wskazuje, że „wartości wyrażają to, co być

---

³ Należy zaznaczyć, że w czasach komunizmu Kościół prawosławny leganie funkcjonował. Natomiast grekokatolicki poprzez unię ze Stolicą Apostolską uznawany był jako „zdrada” prawosławia. Masowo odbywały się prześladowania wiernych, szczególnie duchownych, a praktyki religijne były zakazywane.

⁴ Niniejszy artykuł jest zarysem prezentującym wyniki badań prowadzonych przez autorów w województwie Iwano-Frankowskim (Ukraina) w maju 2013 r. Ich obszerność nie pozwoliła na pełne ich przytoczenie, jak również szersze skomentowanie wyników.

⁵ *Паломницькі місця*, 2011, Київ; Богун, 1947, Мюнхен; Вояковський, 1989, Львів; Гіщинський, 2003-11, № 1-12, Львів; Гіщинський, 2003, Львів; *Відпустові місця*, 2007-11, Київ; Pasternak, 1931, Lwów, V, s. 69. Literatura w języku ukraińskim jest obfita lecz w języku polskim można odnaleźć pojedyncze artykuły w literaturze naukowo-popularnej.

⁶ Odnotowano wiele przypadków nawrócenia, odzyskania wiary, cudownego uzdrowienia osób mało praktykujących.

powinno i czego pragniemy, wpisują w rzeczywistość pewien sens ostateczny, ukazują to co naprawdę istotne i do czego warto dążyć. Są filarami, na których opiera się życie społeczne, osobiste i wspólnotowe. Podstawowe zachowania ludzkie są przez nie motywowane i regulowane. Stanowią podstawowy element ludzkich postaw i przyjętych stanowisk" (Nowak, 2001, Lublin, s. 393). M. Scheller wyróżnił kilka poziomów w hierarchii wartości - najwyżej stoją absolutne wartości (inaczej religijne, czyli to, co boskie i święte), następnie duchowe (poznawcze, prawne i estetyczne), potem witalne (powiązane z życiem i śmiercią) aż najniżej hedonistyczne i utylitarne (przynoszące korzyść). Najwyżej w hierarchii znajdują się wartości absolutne, czyli odnoszące się do Boga oraz wszelkich treści powiązanych ze świętością takich jak łaska, Opatrzność, zbawienie. To wartości ponadczasowe, które mogą uszczęśliwić człowieka w pełni (za: Wołosiuk, 2011, s. 186; por. Brzozowski, 1989, s. 41).

Terminem wartości duchowe określa się podstawowe cele oraz dobra, dzięki którym człowiek ma możliwość rozwoju. Do elementarnych wartości duchowych zalicza się: miłość, prawdę, odpowiedzialność i wolność. Wzorce wartości nie są wrodzone. Człowiek poprzez wychowanie uczy się ich, a następnie wykorzystuje je w trakcie całego swojego życia.

Celem wychowania jest odkrycie, przyjęcie oraz kierowanie się w dorosłym życiu przyjętą hierarchią wartości, która kształtuje życie człowieka i jednocześnie nadaje sens jego egzystencji. Człowiek to istota wolna, która w trakcie swojego życia realizuje określony system wartości. Wybór określonych wartości winien prowadzić do rozwoju osobowego. Dlatego też człowiek dokonując wartościowania warto zaniechać wyborów wartości pozornych, a skoncentrować się na wartości wyższych oraz najwyższych.

Skupienie się na wartościach duchowych umożliwia osiągnięcie długofalowych dobrodziejstw, o czym pisze św. Paweł w Liście do Koryntian: *To bowiem, co widoczne [materialne], jest tymczasowe, ale to, co niewidoczne [duchowe], jest wieczne*⁷. Co prawda rzeczy materialne zaspokajają codzienne potrzeby, czy też tymczasowe kaprysy, niemniej nie zapewnią one trwałego zadowolenia. Tymczasem skarby duchowe są rzeczywistością nieprzemijającą oraz mającą większą wartość aniżeli dobra materialne⁸. Jezus Chrystus mówił, że *szczęśliwi, którzy są świadomi swej potrzeby duchowej*⁹.

---

⁷ Biblia Tysiąclecia, 2 Koryntian 4:18.

⁸ Biblia Tysiąclecia, Ewangelia wg św. Łukasza 12: 13-31.

⁹ Biblia Tysiąclecia, Ewangelia wg św. Mateusza 5:3.

2. Czym są miejsca odpustowe?

Aktualnie w Kościele greckokatolickim, jak i w Kościele rzymskokatolickim mamy dwa rodzaje odpustów: zupełne i częściowe. Zasadniczą różnicę między nimi podaje Prawodawca kościelny, stwierdzając, że: *odpust jest cząstkowy albo zupełny, zależnie od tego, czy uwalnia od kary doczesnej należnej za grzechy w części lub całości*¹⁰.

Odpust zupełny polega na całkowitym darowaniu wszystkich kar doczesnych za grzechy zgładzone już co do winy. Można powiedzieć, że osoba, która uzyskała odpust zupełny, jest w danym momencie w takim stanie jak tuż po chrzcie świętym. Paweł VI zdecydowanie ograniczył możliwość zyskania odpustów zupełnych, chcąc zmobilizować wiernych, by bardziej je doceniali oraz starali się o właściwą dyspozycję przy ich uzyskiwaniu.

Do uzyskania odpustu zupełnego potrzeba odpowiedniej dyspozycji psychicznej oraz określonego czasu na właściwe przygotowanie się. W związku z tym jest możliwość uzyskania tylko jednego odpustu zupełnego dziennie (*Konstytucja apostolska Indulgentiarum Doctrina*, nr 1, s. 6). Istnieje jednak wyjątek od tej zasady, zachodzi on w niebezpieczeństwie śmierci.

Dla zrozumienia tej nauki i praktyki Kościoła, warto podkreślić, że grzech ma podwójny skutek. Ciężki grzech pozbawia komunii z Bogiem, co sprawia, że człowiek pozbawia się życia wiecznego („wieczna kara” za grzech). Z drugiej strony, każdy grzech, nawet lekki, wymaga oczyszczenia na ziemi, albo po śmierci w czyśćcu. Odpust częściowy uwalnia od części kary doczesnej należnej za grzechy odpuszczone. W tym miejscu nasuwa się pytanie, od jakiej części kary? W nr 5. *Enchiridion Indulgentiarum* czytamy, że: wierny, który z przynajmniej skruszonym sercem wypełnia czynność obdarzoną odpustem częściowym, zyskuje za pośrednictwem Kościoła takie odpuszczenie kary doczesnej, jakiego już dostąpił na mocy samej czynności. W związku z tym, czyn, z którym jest związany odpust częściowy, posiada podwójną wartość: jedna płynie z samego czynu, druga natomiast już jako odpust zostaje przydzielona ze skarbca Kościoła (1999, nn. 1-26, pp. 21-28). Stąd też część darowanej kary zależy od nadprzyrodzonej wartości wykonanego czynu. Prócz tego należy zwrócić uwagę na jeszcze jeden istotny element, a mianowicie wewnętrzną dyspozycję wiernego zdobywającego odpust. Ważnym jest głębokie zaangażowanie jednostki w każdy dobry czyn, szczególnie ten, do którego dołączony jest odpust.

---

¹⁰ KPK, kan. 993.

Chrześcijanin przez modlitwę i pokutne praktyki doskonalili się, pozbywając się „starego człowieka” stając się „nowym człowiekiem” w Chrystusie¹¹.

***

Pielgrzymowanie jako przejaw religijności znane było już w starożytności (Starożytny Egipt, Grecja czy Rzym). Również w kulturach Bliskiego Wschodu istniały tradycyjne dni, w których pielgrzymowano (np. do Jerozolimy w czasach biblijnych na święto Paschy). Tradycja żydowska przejęta została przez chrześcijan, którzy pielgrzymowali już w czasach starożytnych do Ziemi Świętej (Por. Anonimus Piacentinus, Egeria), a następnie do sanktuariów europejskich, gdy Palestyna dostała się pod panowanie muzułmańskie w 638 r. Więc od początku chrześcijaństwa były znane pielgrzymki do miejsc, w których objawiła się moc Boża. W średniowieczu zrodziły się także pielgrzymki do takich miejsc, w których były figurki lub obrazy słynące łaskami. Prowadziły do nich specjalne trasy pielgrzymkowe. Przy nich budowano kościoły, klasztory i specjalne schroniska, by pielgrzymi mogli otrzymać potrzebną im pomoc duchową i materialną. W Ukrainie zachowały się liczne świadectwa pielgrzymek do różnych sanktuariów.

3. Charakterystyka miejsc odpustowych metropolii Iwano-Frankowskiej Kościoła greckokatolickiego

3.1. Hoszów

Miejscowość *Hoszów* położona jest w powiecie Dolińskim, około 4 km od miasteczka Bolechów (woj. Iwano-Frankowskie). Mieści się tu Hoszowski klasztor o.o. Bazylianów oraz kościół Przeobrażenia Pańskiego na Jasnej Górze, który powstał w roku 1570 roku. *Hoszów* to sanktuarium, do którego przybywają pielgrzymi danego regionu oraz z całego świata.

Dokładnej daty powstania Hoszowskiego klasztoru nie można ustalić, ponieważ jego historia osłonięta jest tajemnicą. O jego początkach dowiadujemy się z legend i ustnej tradycji¹². W obszarze Czarny Dilok mnisi założyli pustelnie, które następnie zostały rozbudowane w klasztor.

---

¹¹ ККК, p.1473.

¹² Дяків, 2005, Київ, с. 18-20.

Pierwsze pisemne wzmianki o zakonie datuje się na rok 1507, kiedy to został on włączony do rejestru kijowskiej metropolii. Przez wieki monaster ten uległ wielokrotnej dewastacji, niemniej za każdym razem był odbudowywany¹³.

Kroniki klasztorne zawierają wzmianki o pobożnym rycerzu - Kuczuładzie z Tuchli, który pod koniec XVI wieku wspomógł finansowo odbudowę klasztoru. Dzięki datkom zacnego rycerza ojcowie Bazylianie wybudowali niewielki drewniany monaster, a koło niego kościółek pod wezwaniem Zaśnięcia NMP. W 1618 roku monaster ponownie zniszczono. Od 1629 roku dobroczyńcami klasztoru zostali Eustachy Szumlański wraz z synem Jerzym, lwowskim biskupem. W tym czasie monaster przeniesiono na tutejszą Jasną Górę¹⁴.

W dalszym rozwoju klasztoru ważną rolę odegrała cudowna ikona Najświętszej Bogurodzicy, która została namalowana na wzór Matki Boskiej Częstochowskiej (Bełskiej). W kronice monasterskiej zapisano następującą historię pochodzenia ikony: *opiekę nad nią sprawował ukraiński szlachcic Andrzej Szuchaj, pochodzący ze wsi Horobrów (obecnie woj. Tarnopolskie). Gdy w kraju rozwijało się powstanie chłopów, córki szlachcica zostały wysłane do posiadłości Mikołaja Hoszowskiego, zamieszkującego wieś Dunajewo (obecnie woj. Lwowskie). Udając się do szlachcica,abrały ze sobą rodzinną relikwie – ikonę Bogurodzicy. Po pewnym czasie dziewczyny powróciły do domu, ale bez ikony, ponieważ o niej zapomniały¹⁵.*

Z ikoną Najświętszej Bogurodzicy powiązana jest historia jej cudowności. W 1736 roku pozostawała w domu Hoszowskich, gdzie miało miejsce następujące wydarzenie: *ikona zaświeciła się na całą ścianę, zaś Matka Boska płakała¹⁶*. Dnia 11 lipca 1737 roku metropolita Atanazy Szeptycki ogłosił ją cudowną. Tego samego roku ikonę uroczyście przeniesiono do kościoła ojców Bazylianów w Hoszowie. Rok później Mikołaj Hoszowski przekazał mnichom swój majątek. W 1760 roku klasztor spalono i dopiero w 1771 roku odbudowano¹⁷.

W latach 1834-41 gdy Julian Mokrzycki pełnił funkcję przełożonego monasteru, wybudował okazałą i przestronną świątynię według planu architekta A. Mozera. W nowym kościele naczelnie miejsce zajął ikonostas wraz z cudowną ikoną Matki Boskiej oraz amboną w postaci łodzi piotrowej¹⁸.

---

¹³ Por. *Синопис*, 1699, Ф. 3, Од. 36.76; Од. зб. 427.

¹⁴ Podobnie jak w Częstochowie. Górę, na którą przeniesiono klasztor i kościół nazwano Jasną Górą.

¹⁵ *Хроніка монастиря отців Василян*, ч. 1, Гошів, с. 45; Por. *Синопис*, 1699, Ф. 3, Од. 36.76; Од. зб. 427.

¹⁶ W legendach światło porównywano do jasności halogenu. Tamże, s. 429.

¹⁷ *Паломницькі місця*, 2011, Київ, с. 27.

¹⁸ Tamże, s. 28.

Dwudzieste i czterdzieste lata minionego stulecia były „złotą epoką” w historii Hoszowskiego monasteru. Do klasztoru przybywały ogromne rzesze pielgrzymów z różnych zakątków Galicji na odpusty maryjne, które odbywały się co roku¹⁹.

II wojna światowa odcisnęła swoje piętno w dziejach klasztoru i pielgrzymkach wiernych do Hoszowa. W sierpniu 1944 roku odbyła się bitwa pod Jasną Górą, w wyniku której klasztor doznał znaczących zniszczeń. Niemniej, mnisi nie zważając na represyjną politykę władz radzieckich, sprawowali pieczę nad monasterem przez kolejnych 6 lat²⁰. W nocy z 26 na 27 marca 1950 roku władze radzieckie wtargnęły siłą do klasztoru i przejęły go. Od tego czasu służył jako zakład dla dzieci o obniżonej sprawności umysłowej. Sam kościół został zbezczeszczoney, a wszelkie widniejące na nim krzyże – pościnano. W latach 1978-88 monaster służył jako kompleks odpoczynkowy Iwano-Frankowskiego przedsiębiorstwa „Pozytron”²¹. Dopiero w roku 1988 klasztor przekazano mnichom prawosławnym, zaś w 1989 roku bazylianom. W 1990 roku wznowiona została duszpasterska działalność ojców Bazylianów, a wierni licznie przybywali, by odnowić się duchowo i pomodlić się w świętym miejscu na Jasnej Górze przed cudowną ikoną Bogurodzicy²².

W roku 1950 po likwidowaniu monasteru, ikona w tajemniczy sposób zniknęła. W lipcu 2001 roku ojcowie Bazylianie otrzymali najstarszą kopię Hoszowskiej cudownej ikony.

Dnia 1 lipca 2009 roku Papież Benedykt XVI pobłogosławił złote korony oraz szaty dla tego wizerunku Matki Bożej²³. Uroczystą koronację przeprowadziło czterech grekokatolickich biskupów: Jan Martyniak, Sofroniusz Mudry, Taras Seńkiw i Ireneusz Biłyk. W tym roku to centrum odpustowe zostało podniesione do godności bazyliki, duchowo spokrewnionej z papieską bazyliką Santa Maria Maggiore (Rzym). W tym miejscu można otrzymać odpust zupełny w każdą niedzielę przez cały rok. Dnia 18 marca 2011 roku na Jasną Górę uroczyście przeniesiono relikwię Krzyża Chrystusowego, które postawiono w grocie Grobu Pańskiego na terytorium Hoszowskiego klasztoru²⁴.

¹⁹ Гіщинський, 2003, Львів, с. 11.

²⁰ Тамże, s. 22.

²¹ Винниченко, 1990, Київ, с. 124-126.

²² Тамże, s. 128-141.

²³ Korona jak i szaty zostają nałożone na ikonę. Praktykę tą często spotykamy w tradycji prawosławnej.

²⁴ Відпустові місця, 2007, Київ, с. 111.

3.2. Pogonia

Miejscowość Pogonia położona jest w powiecie Tyśmienickim (woj. Iwano-Frankowskie). Znajduje się tu klasztor ojców Bazylianów, który ma długą historię sięgającą czasów książęcych. Według tradycji ustnej na miejscu zwycięstwa Rusinów na Połowcami, książę Roman Mściśławowicz (Roman II Halicki, 1155-1205) zapoczątkował klasztor św. Mikołaja²⁵.

W czasie jednego z licznych napadów tatarskich w 1594 klasztor zaznał wielkiego spustoszenia. Od tej pory mnisi kontynuowali życie pustelnicze w pieczarach. Dopiero w 1634 roku klasztor został odbudowany dzięki funduszom Mikołaja Potockiego. Od tej pory opiekę nad nim sprawowała rodzina Potockich oraz wielu ormiańskich kupców z Tyśmienicy. W 1736 roku Joanna Welegorska (z rodziny Potockich) i Zofia Zawojska (z domu Uherska) ufundowali nowy, murowany kościół pod wezwaniem Najświętszej Bogurodzicy, w podziękowaniu za otrzymane łaski dzięki wstawiennictwu cudownej ikony²⁶.

Bazylikański klasztor w tym miejscu od początku swego istnienia miał autonomiczny status. W 1979 roku został włączony do ruskiej prowincji Bazylianów. W 1749 roku do monasteru przyłączono równolegle istniejący niewielki klasztor Bazylianów. W 1780 roku klasztor w Pogoni został włączony do prowincji Najświętszego Zbawiciela Bazylikańskiego Zgromadzenia w Galicji. Dzięki działalności duszpasterskiej w miejscowej parafii Bazylianom udało się przeżyć próbę likwidacji klasztoru w czasie reformy wprowadzonej przez austriackiego Imperatora Józefa II Habsburga²⁷.

9 czerwca 1908 roku odpowiednim dekretem papieża Piusa X główny ołtarz monasterskiej świątyni Zaśnięcia NMP został ogłoszony uprzywilejowanym z prawem nadania pełnego odpustu cztery razy w roku²⁸.

Budownictwo nowego kościoła i rekonstrukcja klasztoru została przerwana przez I Wojnę Światową. Przed II wojną światową to święte miejsce zostało przebudowane. W latach 1926-30 na terenie klasztoru pracowały siostry Bazylianki.

Od września 1939 do czerwca 1941 roku pomieszczenia klasztorne służyły za koszary żołnierskie Armii Czerwonej. Później klasztor został przemieniony na internat dla dzieci chorych umysłowo.

---

²⁵ Грушевський, 1923, Київ-Львів, с. 325-326.

²⁶ Zgodnie z relacją ks. Nikodem, lat 62 (kustosz sanktuarium w Pogonie, bazylianin) [3.05.2013].

²⁷ Tamże.

²⁸ *Паломницькі місця*, 2011, Київ, с. 31.

Dnia 29 marca 1946 roku, zgodnie z postanowieniem miejscowej władzy radzieckiej Bazyliński klasztor w Pogoni został zlikwidowany. W tych czasach kościół pod wezwaniem NMP popadł w ruinę, a ostatecznie został zniszczony w 1950 roku. Ikonostas, boczne ołtarze, oraz cudowny obraz Matki Bożej zostały przeniesione do sąsiedniej wsi Pszenycznyky (ukr. Пшеничники). Dopiero w 1992 roku klasztor Bazylianów został odbudowany. Tego samego roku do nowozbudowanej kaplicy klasztornej uroczyście przeniesiono odrestaurowaną ikonę Bogurodzicy. 27 czerwca 2001 roku papież Jan Paweł II pobłogosławił cudowną ikonę w Pogoni²⁹.

3.3. Kryłos

Miejscowość Kryłos położona jest w powiecie Galickim (woj. Iwano-Frankowskie). Na terytorium wsi w średniowieczu znajdowała się stolica galicko-wołyńskiego księstwa (dawna Galicja). Nie przypadkowo w tej miejscowości jest wiele pamiątek historycznych, m.in. fundamenty Uspeńskiego soboru³⁰ z XII wieku, który był zniszczony przez hordę tatarów chana Batyja. W soborze znajdowały się szczątki księcia Jarosława Ośmomysła, kaplica św. Bazylego Wielkiego, kościół Zaśnięcia NMP, Pałac Metropolity (ostatnia letnia rezydencja Andrzeja Szeptyckiego) oraz kurhan pod nazwą „Galicka Mogiła”.

Jeden z najważniejszych zabytków to kościół Zaśnięcia NMP, w którym znajduje się galicka cudowna ikona Matki Przenajświętszej z Kryłosa.

Kościół ma długą oraz złożoną historię. Zbudowany został w 1530 roku obok fundamentu Uspeńskiego soboru z XII wieku. Zniszczono go podczas turecko-tatarskiej inwazji w roku 1676. Dopiero po trzydziestu latach odbudowano kościół (za czasów biskupa Józefa Szumańskiego). Po odnowieniu kościoła przeniesiono tam cudowną ikonę Bogurodzicy z kaplicy Bazylego Wielkiego³¹.

Przekazy ludowe podają, że ikona została sprowadzona do Galicji z Konstantynopola w połowie XII wieku. Następnie galicki książę Jarosław Ośmomysł podarował ją soborowi Uspienskiemu. Po zniszczeniu soboru, odnaleziono nieuszkodzoną ikonę w lesie około Kryłosa i od tej pory znajdowała się w klasztorze ojców Bazylianów we wsi Sokół. W 1707 roku biskup Josef ogłosił ją jako cudowną i przekazał do kaplicy św. Bazylego Wielkiego³².

²⁹ Zgodnie z relacją ks. Nikodem [3.05.2013].

³⁰ Na Ukrainie soborem nazywano świątynię, która jest siedzibą biskupa czy metropolity. Używano również słowo katedra, lecz rzadziej.

³¹ *Замки та храми України*, 2010, Львів, с. 56-59.

³² *Паломницькі місця*, 2011, Київ, с. 32.

W trakcie I wojny światowej kościół Zaśnięcia NMP w dużej mierze został zrujnowany, ale ikona nie została uszkodzona. Po wojnie świątynię odremontowano wraz z ikonostasem, a ikonę umieszczono w ołtarzu.

Do roku 1960 pielgrzymi licznie przybywali do cudownej ikony. Kościół został zamknięty w 1960, a w jego wnętrzu utworzono muzeum historyczne Księstwa galickiego (filia Iwano-Frankowskiego Ludowego Muzeum). Cudowna ikona wraz z innymi religijnymi przedmiotami znajdowała się w kościele na chórze. W 1990 roku kościół zwrócono grekokatolikom³³.

Uroczysta koronacja cudownej ikony Najświętszej Bogurodzicy odbyła się 29 sierpnia 2006 roku, w dniu odpustu Zaśnięcia NMP. Koronacji dokonał kardynał Lubomir Huzar – głowa Ukraińskiego Greckokatolickiego Kościoła³⁴.

3.4. Łuczyńce

Miejscowość Łuczyńce położona jest w powiecie Rohatyńskim (ukr. Рогатин, woj. Iwano-Frankowskie). O historii życia kościelnego tej wsi dowiadujemy się z „*Kroniki Parafii i kościoła w wsi Luczynci*”, napisanej przez ksiedza Osypa Jaworskiego.

W połowie XVII wieku w Łuczyńcach wybudowano pierwszy kościół. Następny ufundowany został przez Stefana Bazylewicz w latach 1743-59, a wybudowano go na Handzyniej Górze. Jednak w 1780 roku spłonął. W 1781 roku wybudowano ponownie drewniany kościół pod wezwaniem św. Mikołaja. W tym kościele po raz pierwszy została wystawiona publicznie Łuczyńska ikona Bogurodzicy³⁵.

Od 1860 roku datowane są cuda przypisywane wstawiennictwu ikony Bogurodzicy. Początkowo znajdowała się ona w domu Mikołaja i Anny Kuhratiw. Według podań ludowych ikona była stara, zakopcona oraz szerniała, ale samoodnowiła się. Tak odnowioną ikonę podczas uroczystej procesji przeniesiono do kościoła św. Mikołaja, gdzie została umieszczona na głównym ołtarzu.

Papież Pius IX w roku 1861 nadał monasterowi w Łuczyńcach prawo zupełnego odpustu w takie święta jak: Współcierpienie Przenajświętszej Bogurodzicy (dziesiąty piątek po Zmartwychwstaniu), Zaśnięcia NMP (18 sierpnia) oraz Pokrow (Opieka) Bogurodzicy (14 października)³⁶.

---

³³ Тамże, s. 33.

³⁴ Тимо, 2011, Львів, с. 54-55.

³⁵ Jaworski, (brw), s. 4-6. Biblioteka parafialna w Łuczyńcach.

³⁶ Daty podano według kalendarza juliańskiego. Obchodzone święta różnią się trzynastoma dniami (później) od kalendarza gregoriańskiego. W Kościele greckokatolickim obowiązuje kalendarz juliański.

W 1903 roku na miejscu drewnianej świątyni wybudowano obecny murowany kościół św. Mikołaja. Ikonę umieszczono w specjalnie zbudowanej kapliczce. W 1906 roku w czasie pielgrzymki duchowieństwa oraz wiernych do Jerozolimy, metropolita Andrzej Szeptycki poświęcił Łuczyńską ikonę Bogurodzicy przy Grobie Pańskim. W tym samym roku metropolita wydał dekret, w którym odnowiono odpusty nadane przez papieża Piusa IX³⁷.

W czasie I wojny światowej przy kapliczce eksplodował ładunek wybuchowy, który spowodował spłonięcie kapliczki, ale zachowała się ściana wraz z wiszącą ikoną – nietkniętą przez ogień. Cudem zachowaną ikonę przeniesiono do kościoła³⁸.

Znaczących zniszczeń w okresie wojennym zaznał sam kościół, zarówno we wewnątrz jak i na zewnątrz. Odnowiono go dopiero w dwudziestych latach ubiegłego wieku. W czasie komunistycznego reżimu regent kościoła ratując dzwony od zniszczenia zakopał je w ziemi nie zdradzając nikomu miejsca ich ukrycia. Kiedy mieszkańcy chcieli zbudować nową dzwonnice, modlili się przed ikoną Bogurodzicy o odnalezienie zabytkowych dzwonów. Jak podano w kronice parafii modlitwy zostały wysłuchane, a dzwony odnalezione zostały w czasie kopania rowów pod nową dzwonnice³⁹.

Od 1997 roku. Obecnie Łuczyńska ikona Najświętszej Bogurodzicy umieszczona jest w ikonostasie tuż nad „rajskimi drzwiami”⁴⁰. Od tej pory do miejscowości Łuczyńce przybywają pielgrzymi z całego świata.

3.5. Łypiwka

Kilka kilometrów od Iwano-Frankowska (d. Stanisławów) leży duża, kiedyś polska wieś Lackie-Szlacheckie. Dziś nazywa się Łypiwka, a po mieszkających tu Polakach pozostały tylko wspomnienia (powiat Tyśmienicki).

Przy wjeździe do wsi widoczny jest las, który przyciąga swoim pięknem. Wśród miejscowej ludności jest owiany wielką liczbą legend. Według jednej z nich: *Trzej mnisi z Podola, przez kilka tygodni szli do Halicza. Pragnienie i zmęczenie skierowało podróżnych do rzeczki Wrony. Nagle przed mnichami rozpostarł się widok na piękną zieloną dolinę, gdzie do Wrony z dużym hałasem wpadała druga rzeka. U jej brzegów pływały dzikie łabędzie. Mnisi nazwali tę rzekę Lebediwka. Podeszli słudzy boży do źródła, aby napić się wody i odpocząć.*

³⁷ Богун, 1947, Мюнхен, с. 39-40.

³⁸ Jaworski, s. 34.

³⁹ Tamże, s. 36-39.

⁴⁰ Jedne z drzwi w ikonostasie przez które wchodzi kapłan.

Tam zmorzył ich sen. We śnie, pojawiła się nad źródłem Matka Boska z Dzieciątkiem na ręku. Po obudzeniu mnisi postanowili zbudować obok źródła klasztor z kościołem. Z czasem ludzie zaczęli przychodzić do tych leczniczych źródeł. Niektórzy, po napiciu się wody ze źródła odczuwali wzmożoną siłę ducha i lekkość w sercu⁴¹.

Kościół, zbudowany z bali dębowych w 1700 roku, urzeka swym pięknem. Dziś przy źródle odbywają się nabożeństwa, a do naszych czasów przetrwał tylko jeden dąb. Kościół stał w lesie po zamknięciu klasztoru jeszcze cztery lata. W 1728 roku, przeniesiono go na nowe, specjalnie przygotowane miejsce. Obecnie świątynia położona jest na usypanym sztucznym pagórku i jest zawszą widoczna. Jej obecny wygląd nie odpowiada pierwotnemu kształtowi. Pierwotnie była mniejsza. Niestety – o budowniczych nic nie wiadomo. Jednak gdzieś w latach czterdziestych ubiegłego wieku, gdy naprawiano krzyż na centralnej kopule, znaleziono notatkę na cielej skórce, w której zapisano, że krzyż ustawiał mistrz Antoniuk⁴².

W istniejącym prawie od 300 lat sanktuarium znajduje się ikona Matki Boskiej. W tle obrazu namalowano klasztor, błękitne niebo, zielony las, z którego wypływa źródło. Warto zaznaczyć, że ikona Łypiwskiej Bogurodzicy zdecydowanie odróżnia się od wszystkich znanych w Ukrainie cudownych ikon. Pod obrazem – napis: „To ród poszukujących Pana”⁴³. Początkowo przechowywana była w sanktuarium pod wezwaniem Świętej Trójcy w klasztorze, który działał we wsi w latach 1711-24. Kiedy kościół został rozebrany i przeniesiony do wsi, co stało się w kilka lat po zamknięciu klasztoru, przeniesiono tam i ikonę. Według legendy, ikona trzykrotnie powracała na stare klasztorne miejsce i pływała po wodzie źródła, a mieszkańcy uroczyście przenosili ją do cerkwi. W 1887 r. postacie Maryi i Jezusa zostały ubrane w srebrne szaty ze złotymi koronami. Korony ozdobiła dziewięcioma klejnotami które ufundowała Aniela Majkowska w roku 1887. Do tego roku korony były jedynie namalowane⁴⁴.

W kościele Zmartwychwstania Chrystusa ikona Bogurodzicy pozostawała na ołtarzu, a w 2003 została po raz pierwszy zdjęta i mieszkańcy Łypiwki i okolicznych wiosek przenieśli ją na coroczną modlitwę w miejsce objawienia w lesie, w pobliżu starego dębu i źródła.

Podczas renowacji artysta-konserwator Walery Twardochleb znalazł cztery warstwy malowideł. Restauratorzy chcieli zakryć krajobraz, ale wspólnota wsi

---

⁴¹ *До Діви Марії Шляхетної*, 2012, с. 8.

⁴² *Паломницькі місця*, 2011, Київ, с. 36-37.

⁴³ Nadpis w języku cerkiewno słowiańskim: „Сей родъ ищущихъ Господа”.

⁴⁴ *Гіщинський*, 2005, Львів, с. 22.

sprzeciwiła się temu, gdyż widok klasztoru ma wielką wartość historyczną. Tło jest potwierdzeniem, że opowieść o cudownym obrazie zaczęła się właśnie tutaj. Każdorazowo obrazowi dodawano jakieś elementy, szczególnie w drugiej połowie sześćdziesiątych lat XIX wieku, kiedy to porę jesienną zmieniono na okres wiosenno-letni. Zmiana pór roku powiązana jest z odpustem obchodzonym latem – Narodzenie Jana Chrzciciela (7 lipca). Od roku 2000 cudotwórcza ikona Bogurodzicy znajduje się w nowym kościele św. Jozafata w Łypiwce⁴⁵.

3.6. Katedra w Iwano-Frankowsku

Katedra pod wezwaniem Zmartwychwstania Pańskiego pierwotnie była własnością ojców Jezuitów (obrządku łacińskiego). Zalicza się do kultowych budowli austro-bawarskiej barokowej szkoły i wyróżnia się szczególnie kompozycją głównych przestrzeni, proporcjonalnością oraz plastyczną obróbką ścian. Pionową sylwetkę głównej fasady dopełniają dwie wieże po równoległych stronach, których formę zaczerpnięto z góralskiej architektury. Liczne renowacje i remonty nie zmieniły ogólnej formy budowli oraz jej konstrukcji.

W 1720 roku ojcowie Jezuitów rozpoczęli budowę kościoła, którą ukończyli w 1729, również w tym roku odprawiona została pierwsza Msza Święta. Techniczne błędy w budowie świątyni przyczyniły się do pojawienia pęknięć na ścianach, co w konsekwencji zagrażało wiernym przebywającym w nim oraz samemu budynkowi. W lutym 1752 roku podjęto decyzję o rozebraniu świątyni i jej przebudowie. W 1763 ukończono prace budowlane⁴⁶.

W roku 1849 zwierzchnicy kościelni w Ukrainie według porozumienia z cesarzem w Stanisławowie utworzono grekokatolickie biskupstwo. Następnie kościół został przekazany UGKC i pełnił funkcje katedry. W świątyni tej ustanowiono pięciorzędowy ikonostas, którego autorami byli - malarz-artysta Modest Sosenko i rzeźbiarz Anton Monasterski⁴⁷.

W katedrze sprawowali posługę znani pasterze tj. metropolita Andrzej Szeptycki (trzeci Stanisławski biskup w latach 1899-1890), biskup Grzegorz Homyszyn (w latach 1904-1945), którego papież Jan Paweł II w trakcie wizyty duszpasterskiej na Ukrainie ogłosił błogosławionym.

---

⁴⁵ Тамże, s. 44-48.

⁴⁶ Рог. Вояковський, 1989, Львів, с. 23-24.

⁴⁷ Паломницькі місця, 2011, Київ, с. 36.

W latach 1946-90 katedra, jak i większość grekokatolickich kościołów, przeszła pod władzę rosyjskiej prawosławnej cerkwi. Po odzyskaniu niepodległości przez Ukrainę katedra powróciła do grekokatolików⁴⁸.

Obecnie do świątyni Zmartwychwstania Pańskiego przybywa tysiące wiernych, aby uczcić relikwie św. Piotra, błogosławionej Matki Teresy z Kalkuty, błogosławionego Męczennika Emiliana Korcza oraz Stanisławskich biskupów Symeona Łukacza (1893-1964) i Jana Slezuka (1896-1973). Biskupi ci przeszli do historii jako gorliwi słudzy podziemnego kościoła UGKC. Za wierność Chrystusowi byli oni aresztowani przez władze radzieckie - ojciec Symeon na 10 lat został wysłany na Syberię, zaś biskup Jan – do Workuckich Taborów. Po czym aresztowano ich razem i pozbawiono wolności na pięć lat. Ceremonia beatyfikacji odbyła się 27 czerwca 2001 roku we Lwowie w czasie apostolskiej wizyty Papieża Jana Pawła II⁴⁹.

3.7. Klasztor Chrystusa Króla w Iwano-Frankowsku

Klasztor Chrystusa Króla znajduje się w spokojnej dzielnicy, dużego miasta Iwano-Frankowska. To najmłodszy klasztor ojców Bazylianów na terytorium współczesnej Ukrainy. Jego budowa trwała od 1928-31 roku (choć wstępne prace rozpoczęły się cztery lata wcześniej). Świątynia przy klasztorze została poświęcona przez trzech biskupów: Jozafata Kocyłowskiego, Grzegorza Homyszyna, Jana Łatyszewskiego. Lecz klasztor istniał niedługo. Z przyjściem bolszewików w 1945 roku klasztor zlikwidowano. Władza radziecka klasztor przekazała rosyjskiej prawosławnej cerkwi. Od 1957 kościół służył najpierw jako pomieszczenia gospodarcze, następnie magazyn mebli, a później archiwum państwowe⁵⁰.

Kościół Chrystusa Króla i pomieszczenia klasztorne zwrócono ojcom Bazylianom po wyjściu UGKC spod ziemi. We wrześniu 1990 roku kościół został poświęcony na cześć Chrystusa Króla przez dwóch biskupów Iwano-Frankowskich: Sofroniusza Dmyterkę i Ireneusza Biłyka. Pod koniec 90 lat przełożonym zakonu i opiekunem kościoła był o. Włodzimierz Pałczyński, który odrestaurował monaster.

W kościele Chrystusa Króla znajdują się relikwie świętego Jozafata (Kuncewicza), grekokatolickiego arcybiskupa Połockiego, kanonizowanego w roku 1867 (męczennik za pojednanie chrześcijan). W kwietniu 2010 roku do kościoła

---

⁴⁸ Там же, s. 37.

⁴⁹ Гіщинський, 2004, с. 19-20.

⁵⁰ *Монастирі Чину святого Василя Великого*, 2011, Київ, с. 25-27.

przekazano kolejną relikwię – kopię Stanisławskiej cudownej ikony Przenajświętszej Bogurodzicy Łaskawej⁵¹. Oryginał tej ikony pochodzi z końca XVII początku XVIII wieku. Według legend ikonę namalował 70-letni pobożny ikonopisarz Daniel, na zamówienie ormiańskiego sekretarza Daninga. Przyjęto, że to on jako pierwszy dostąpił cudownego uzdrowienia oczu oraz jako pierwszy zobaczył łzy na twarzy Matki Bożej. Uznając siebie za niegodnego takiego skarbu oddał ikonę do kościoła. Dnia 22 sierpnia 1742 roku komisja w składzie duchownych i świeckich osób stwierdziła niezaprzeczalny, nadprzyrodzony charakter pojawienia się łez na ikonie. Tego samego roku w czasie Mszy Św. za zmarłych zminęły się barwy ikony - *ikona napełniła się błękitnym kolorem i tak pozostała do końca Boskiej Liturgii*⁵².

Dnia 20 października 1763 roku ikonę uroczyście przeniesiono do nowozbudowanej świątyni NMP Łaskawej i umieszczono w głównym ołtarzu. Dnia 28 września 1777 roku papież Pius VI nadał temu sanktuarium prawo odpustów dla wszystkich wiernych ormiańskiego, łacińskiego i grekokatolickiego obrządku⁵³.

Dnia 30 maja 1937 roku ikonę koronowano. W roku 1946 w obawie przed możliwym jej zniszczeniem Ormianie wywieźli ikonę do Gdańska, gdzie znajduje się do dnia dzisiejszego. Dzięki staraniom ojców Bazylianów z Iwano-Frankowska, została przygotowana kopia cudownej ikony Matki Boskiej Łaskawej, którą namalowała siostra Augustyna. W dniu 5 kwietnia 2010 roku biskup Iwano-Frankowski Włodzimierz Wojtyszyn oraz emerytowany biskup Sofroniusz Mudry pobłogosławili oraz poświęcili kopię ikony. Z 21 na 24 kwietnia tego samego roku ojcowie Bazylianie Jozafat Fitel i Porfiriusz Szumyło poświęcili ją obok oryginału Bogurodzicy Łaskawej w Gdańsku oraz obok Góreckiej cudownej ikony Matki Bożej w miejscowości Łobzenica i w Częstochowie⁵⁴.

3.8. Kościół Przeniesienia Relikwii św. Mikołaja w Fradze

Pierwsze pisemne wzmianki o miejscowości Fraga datuje się na rok 1460. Według danych archiwalnych do 1541 Fraga była miasteczkiem. Obecnie to wieś w woj. Iwano-Frankowskim, położonym w odległości 54 kilometrów od Lwowa.

⁵¹ Ikona ta uznaje się za opiekunkę miasta Iwano-Frankowka (d. Stanisławów).

⁵² *Паломницькі місця*, 2011, Київ, с. 26.

⁵³ *Гіщинський*, 2003, Львів, с. 29-33.

⁵⁴ *Гіщинський*, 2011, Львів, с. 18-20.

W latach 1947-93 miejscowość nosiła nazwę Jagodówka, a 1945 roku znajdowała się w składzie II Rzeczypospolitej Polski⁵⁵.

Fraga została uznana za miejsce odpustowe w drugiej połowie XVII wieku. Pierwszy drewniany kościół (wspominany już w historycznych źródłach 1573 roku) znajdował się na wysokiej górze – zwanej Skałą (ukr. Скала). Kościół spłonął za czasów Bogdana Chmielnickiego. Cudem uratowała się tylko ikona Najświętszej Bogurodzicy namalowana na płótnie – podobna do Bełskiej (obecnie Częstochowskiej). Na miejscu spalonego kościoła zbudowano niewielką greckokatolicką kapliczkę, w której umieszczono ikonę.

W związku z rozgłosem o cudach i łaskach otrzymywanych za pośrednictwem ikony, hetman Jan Stanisław Jabłonowski w roku 1732 kazał przenieść ją do kościoła zakonu bernardyńskiego. Kościół ten zlikwidowano w 1790 roku, a ikonę przeniesiono do kościoła w Bereżanach (woj. Tarnopolskie). Niemniej wspólnota lokalna w Fradze pod przywództwem proboszcza Todora Ściłowskiego i Grafa Wiktora Baworowskiego sprzeciwiali się przeniesieniu ikony do miejscowości Bereżany – ich starania skończyły się jednak niepowodzeniem⁵⁶.

Z przekazywanej legendy dowiadujemy się, że mnisi zabrali ikonę, ale mieszkańcy widzieli ją jeszcze przez dwa miesiące w jasności nad górą, skąd później wybiło się źródło. W roku 1942 skała, z której wypływało źródło, została zniszczona ładunkiem wybuchowym przez żołnierzy niemieckich. Niemniej po przeciwległej stronie wybiło ponownie źródło z wodą o uzdrawiających właściwościach. Ostatnim czasem zanotowano dwa znaczące przypadki uzdrowienia dzięki obmyciu w tej wodzie – jedna kobieta uzdrowiona została z raka skóry, inna odzyskała wzrok⁵⁷.

W 1904 roku ikona powróciła razem z Bernardynami do Fragi. W czasie II wojny światowej klasztor i kościół został całkowicie zniszczony. Jednak ikona Przenajświętszej Bogurodzicy kolejny raz cudownie ocalała. Mieszkańcy wsi znaleźli ją w ruinach kościoła nieuszkodzoną. Dnia 28 sierpnia 1944 roku ikona wróciła na swoje pierwotne miejsce do kościoła Przeniesienia Relikwii św. Mikołaja. Warto zaznaczyć, że szczególnej opieki doświadczają młode małżeństwa przychodzące wyprosić pomyślność we wspólnym małżeńskim pożyciu⁵⁸.

---

⁵⁵ Ustawa z dnia 31 grudnia 1945 r. o ratyfikacji podpisanej w Moskwie dnia 16 sierpnia 1945 r. umowy między Rzeczpospolitą Polską a Związkiem Socjalistycznych Republik Radzieckich o polsko-radzieckiej granicy państwowej (Dz. U. z 1946 r. Nr 2, poz. 5).

⁵⁶ *Паломницькі місця*, 2011, Київ, с. 38-39.

⁵⁷ Дяків, 2008, Львів, с. 66-73.

⁵⁸ *Паломницькі місця*, 2011, Київ, с. 39.

Zakończenie

Terminy cud i cudowność implikują coś niewyobrażalnego, nieosiągalnego dla ludzkiego rozumu. Wszelkie wyobrażenia o cudach były i do dnia dzisiejszego wpisują się jako składowa część wierzeń religijnych oraz jako element tradycyjnej religijności ludowej. W ukraińskim folklorze wiara w cuda jest obecna od najdawniejszych czasów i jej echo przebrzmiewa w wierzeniach chrześcijańskich do dziś⁵⁹.

Dawna obrzędowa poezja, motywy oraz obrazy uległy również wpływom chrześcijańskich wierzeń, co w konsekwencji przyniosło także bogaty repertuar legend, ballad i pieśni ludowych występujących w różnych odmianach folkloru. W znacznej mierze religia chrześcijańska ubogaciła ludowy folklor rozumieniem pojęcia cudu oraz licznymi scenami ewangelicznymi i biblijnymi.

Pogłębienie rozumienia cudu w ujęciu folklorystycznym w Zachodniej Ukrainie jest ważne nie tylko ze względu na historyczno-kulturową pełnię, ale również z uwagi na relacje zachodzące między tradycją a religią. Badacze studiując owe miejsc mają możliwość przedłożenia narodowych wartości na duchowo-religijną problematykę w dawnych czasach, jak i dziś.

Wykaz skrótów:

KKK - Katechizm Kościoła Katolickiego

KPK – Kodeks Prawa Kanonicznego

NMP - Najświętsza Maryja Panna

UGKC – Kościół greckokatolicki obrządku bizantyjsko-ukraińskiego, ukr.

Українська

Греко-Католицька Церква

Literatura w języku polskim:

Biblia Tysiąclecia (1991), Poznań.

Brzozowski P. (1989), *Opracowanie skali wartości Schellera*, Lublin.

Enchiridion Indulgentiarum (1999), Normae et Concessionones, quarta editio, Libreria Editrice, Vaticana.

Heydenkorn B. (1985), *Polityczna działalność metropolity Szeptyckiego*, Zeszyty Historyczne, z. 72 (406), s. 99-114.

Jaworski O. (brw), *Kroniki Parafii i kościoła w wsi Łuczyńce*, Łuczyńce.

Kodeks Prawa Kanonicznego Jana Pawła II (1984), Poznań, kan. 993.

⁵⁹ Por. Дяків, 2008, Львів, с. 14-52; Юзвенко, 1975, Київ, с. 76-82; Дунаєвська, 1987, Київ, с.127; *Колядки та щедрівки. Зимово обрядова поезія трудового року*, 1965, Київ, с. 47-48.

- Katechizm Kościoła Katolickiego* (1994), Poznań, p. 1472 -73.
- Mariański J., Zdaniewicz W. (1991), *Wartości religijne i moralne młodych Polaków*, Warszawa.
- Nowak M. (2001), *Podstawy pedagogiki otwartej*, Lublin.
- Pasternak J. (1931), *Katedra Halicka w Kryłosie*, Lwów.
- Paweł VI (1961), *Konstytucja apostolska Indulgentiarum Doctrina*.
- Pelc P. (1990), *Położenie prawne Kościoła Greckokatolickiego w Polsce po drugiej wojnie światowej*, Warszawa.
- Wołosiuk B. (2011), *Wartości chrześcijańskie w wychowaniu dzieci w młodszym wieku szkolnym*, Paedagogia Christiana, nr 1/27, s. 185-202.

Literatura w języku ukraińskim:

- Богун Д. (1947), *Чудотворні ікони Матері Божої в Україні*, Мюнхен.
- Винниченко В. (1990), *Відродження нації*, Київ, с. 124-126.
- Відпустові місця*, (2007), Вісник Києво-Галицького Верховного Архиепископства, Київ.
- Вояковський Н. (1989), *Шляхами наших прочан: Проповіді про чудотворні ікони Божої Матері*, Львів.
- Гіщинський В. (2003), *Духовні святині Галичини*, № 1, Львів.
- Гіщинський В. (2005), *Духовні святині Галичини*, № 4, Львів.
- Гіщинський В. (2004), *Під твою милість прибігаємо, Богородице Діво*, Брідщина. Літературо-краєзнавчий журнал, № 16, с. 19-20.
- Гіщинський В. (2011), *Духовні святині Галичини*, Журнал християнської родини, № 12, Львів.
- Грушевський М. (1923), *Історія української літератури*, ч 1, Київ-Львів, с. 325-326.
- Гіщинський В. (2011), *Святині отців василіян, Чудотворні ікони Пресвятої Богородиці у василіянських монастирях* (науково-популярні нариси), Діти Непорочної, Журнал християнської родини, № 12, Львів, с. 18-20.
- Гіщинський В. (2003), *Чудотворні ікони Божої Матері у василіянських монастирях*, Історичні нариси, Львів.
- Дяків В. (2008), *Фольклор чудес у підрадянській Україні 1920-х років*, Львів.
- Дяків В. (2005), *Паломництва у підрадянській Україні*, Київ.
- До Діви Марії Шляхетної*, (2012), Курер Галичини, № 12 (160), Галич.
- Дунаєвська Л. (1987), *Українська народна казка*, Київ, с.127.
- Замки та храми України* (2010), Львів, с. 56-59.
- Колядки та щедрівки. Зимова обрядова поезія трудового року* (1965), Наукова думка, Київ, с. 47-48.
- Монастирі Чину святого Василя Великого* (2011), Київ, с. 25-27.

Паломницькі місця (2011), Довідник патріаршого паломницького центру УГКЦ, Видавництво НВФ „Карпати і Атласи”, Київ.

Синопис, 1699 р. Відділ рукописів Львівської наукової бібліотеки ім. В. Сiefertа НАН України, Ф. 3, Од. 3б.76; Од. зб. 427.

Хроніка монастиря отців Василян, частина 1, Архівні матеріали, Гошів.

Тимо С. (2011), *Проца до святих місць. Ікона в житті Церкви і християнина*, Львів, с. 54-55.

Юзвенко В. (1975), *Фантастичні казки в системі жанрів фольклору*, Київ, с. 76-82.